

Archeologisch bureauonderzoek

**Hoofdstraat 284 en Oude Haven 13,
Sassenheim
Gemeente Teylingen**

IDDS Archeologie rapport 1751

Colofon

Projectnummer	44890215/65974
In opdracht van	Korbee van der Kroft Architecten BNA
Auteur	drs. S. Moerman
Redactie	dr. A.W.E. Wilbers
Versie	1.3
Status	definitief

Autorisatie

A.W.E. Wilbers	Senior Prospector	7-4-2015	
----------------	-------------------	----------	--

Goedkeuring

College van B&W	Gemeente Teylingen	25-8-2015	
-----------------	--------------------	-----------	--

© IDDS Archeologie
Noordwijk, maart 2015
ISSN 2212-9650

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NOORDWIJK (hoofdkantoor)

's-Gravendijkseweg 37
Postbus 126
2200 AC Noordwijk

T 071 - 402 85 86
info@idds.nl
www.idds.nl

VEENENDAAL

T 0318 - 69 00 22

BREDA

T 076 - 548 66 20

HOOGVEEEN

T 0528 - 72 22 29

SEVENUM

T 077 - 467 05 86

www.idds.nl

SAMENVATTING:

In opdracht van Korbee van der Kroft Architecten BNA heeft IDDS Archeologie in maart 2015 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Hoofdstraat 284 en Oude Haven 13 in Sassenheim, gemeente Teylingen. De aanleiding voor dit onderzoek is de geplande nieuwbouw in het plangebied, in de vorm van winkelruimte met appartementen erboven. Een deel van de winkelruimte wordt onderkelderd. De kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden door de voorgenomen werkzaamheden verstoord dan wel vernietigd zullen worden. Op het vigerende bestemmingsplan Sassenheim-Centrum heeft het plangebied een dubbelbestemming Waarde-Archeologie. Vanwege de aanwezigheid van bebouwing is de verwachting onbekend. Bij bodemingrepen dieper dan 30 cm –mv en groter dan 100 m² dient er vroegtijdig archeologisch onderzoek plaats te vinden. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde verwachting voor het plangebied. Dit gebeurt aan de hand van bestaande bronnen over bekende en verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Op basis van de resultaten van het onderzoek worden aanbevelingen gedaan over eventueel behoud of vervolgonderzoek.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied waarschijnlijk is gelegen in een strandvlakte. Er kunnen resten van bewoning, akkerbouw en beweiding voorkomen vanaf het ontstaan van de strandvlakte in het Neolithicum. Op basis van de ligging van het plangebied naast het kruispunt van twee minimaal middeleeuwse wegen is met name de kans op archeologische resten vanaf de Middeleeuwen groot. Archeologische resten worden verwacht vanaf het maaiveld tot in de top van het strandzand, onder eventuele veen- en ophooglagen. Eventuele archeologische resten kunnen bestaan uit kuilen en greppels met archeologische vondsten. Uit vroege periodes kunnen paalsporen en gebouwplattegronden worden aangetroffen. Vanaf de Middeleeuwen en met name vanaf de 17^e eeuw kunnen resten van bakstenen funderingen, muren en vloeren worden aangetroffen, of van beerputten of waterputten. Tevens kunnen resten van veenwinning worden aangetroffen, resten van akkerbouw in de vorm van bijvoorbeeld spitsporen en resten van beweiding in de vorm van bijvoorbeeld dobbes.

Bouw- en sloopactiviteiten, alsmede landbewerking uit eerder periodes, zullen hun invloed hebben gehad op de bodemopbouw in het plangebied. Het is niet bekend tot hoe diep deze bodemverstoringen reiken en in hoeverre eventuele archeologische lagen nog intact zijn. Aangezien bovendien de exacte diepte van de archeologische lagen vanwege de mogelijke aanwezigheid van veen- en ophooglagen niet bekend is, is ook niet bekend in hoeverre de funderingen onder de gebouwen voor verstoring hebben gezorgd.

Er wordt geadviseerd om in het plangebied vervolgonderzoek uit te laten voeren. Dit vervolgonderzoek kan het beste bestaan uit een verkennend booronderzoek, waarbij middels het zetten van enkele grondboringen wordt gecontroleerd in hoeverre de bodemopbouw nog intact is en op welke niveaus eventuele archeologische resten kunnen voorkomen.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek.....	5
1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied	5
1.4. Werkwijze	6
2. GEOMORFOLOGIE EN BODEM	8
2.1. Ontstaansgeschiedenis landschap	8
2.2. Geomorfologie.....	10
2.3. Bodem	11
3. ARCHEOLOGISCHE EN (BOUW)HISTORISCHE INFORMATIE	12
3.1. Archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden	12
3.2. Historische en huidige situatie en mogelijke verstoringen	13
4. CONCLUSIE EN VERWACHTINGSMODEL	16
5. AANBEVELINGEN	17
GERAADPLEEGDE BRONNEN	18
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	19
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Archis-informatie	
3. Overzicht plangebied	
4. Periodentabel	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	65974
<i>Toponiem</i>	Hoofdstraat 284 en Oude Haven 13
<i>Plaats</i>	Sassenheim
<i>Gemeente</i>	Teylingen
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Sassenheim A 1476, 4405, 6976, 7611 en 7612
<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
<i>Kaartblad</i>	30F
<i>Coördinaten</i> <i>Centrum</i> <i>Hoekpunten</i>	96.120 / 471.495 96.141 / 471.537 (N) 96.163 / 471.519 (O) 96.120 / 471.432 (Z) 96.092 / 471.452 (W)
<i>Oppervlakte</i>	2200 en 500 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Bestemmingsplanwijziging
<i>Uitvoerder</i>	IDDS Archeologie Contactpersoon: drs. S. Moerman Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-4028586 E-mail: smoerman@ids.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Teylingen Contactpersoon: mevr. C. Bekker Postbus 149 2215 ZJ Voorhout Tel: 025-2783300 E-mail: c.bekker@teylingen.nl
<i>Adviseur namens de bevoegde overheid</i>	Gemeente Katwijk Contactpersoon: dhr. H. Siemons Tel: 06-10911420 E-mail: h.siemons@katwijk.nl
<i>Beheer en plaats van documentatie</i>	IDDS Archeologie, Noordwijk
<i>Uitvoeringsperiode onderzoek</i>	maart 2015

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In opdracht van Korbee van der Kroft Architecten BNA heeft IDDS Archeologie in maart 2015 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Hoofdstraat 284 en Oude Haven 13 in Sassenheim, gemeente Teylingen. De aanleiding voor dit onderzoek is de geplande nieuwbouw in het plangebied, dat bestaat uit twee deelgebieden. In het deelgebied aan de Hoofdstraat wordt de bestaande supermarkt vervangen door een nieuwe supermarkt met appartementen erboven. Vanwege de aanleg van een parkeergarage onder de supermarkt zal de verstoringsdiepte tot ongeveer 3,3 m onder het maaiveld reiken. Het is nog niet bekend of onder de parkeergarage ook heipalen komen. In het deelgebied aan de Oude Haven wordt de bestaande bebouwing vervangen door winkels, eveneens met appartementen erboven. Deze bebouwing wordt niet onderkelderd en wordt waarschijnlijk wel onderheid.

De kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden door de voorgenomen werkzaamheden verstoord dan wel vernietigd zullen worden. Op het vigerende bestemmingsplan Sassenheim-Centrum heeft het plangebied een dubbelbestemming Waarde-Archeologie. Vanwege de aanwezigheid van bebouwing is de verwachting onbekend. Bij bodemingrepen dieper dan 30 cm – mv en groter dan 100 m² dient er vroegtijdig archeologisch onderzoek plaats te vinden.

1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde verwachting voor het plangebied. Dit gebeurt aan de hand van bestaande bronnen over bekende en verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Op basis van de resultaten van het onderzoek worden aanbevelingen gedaan over eventueel behoud of vervolgonderzoek.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3 (Centraal College van Deskundigen 2013).

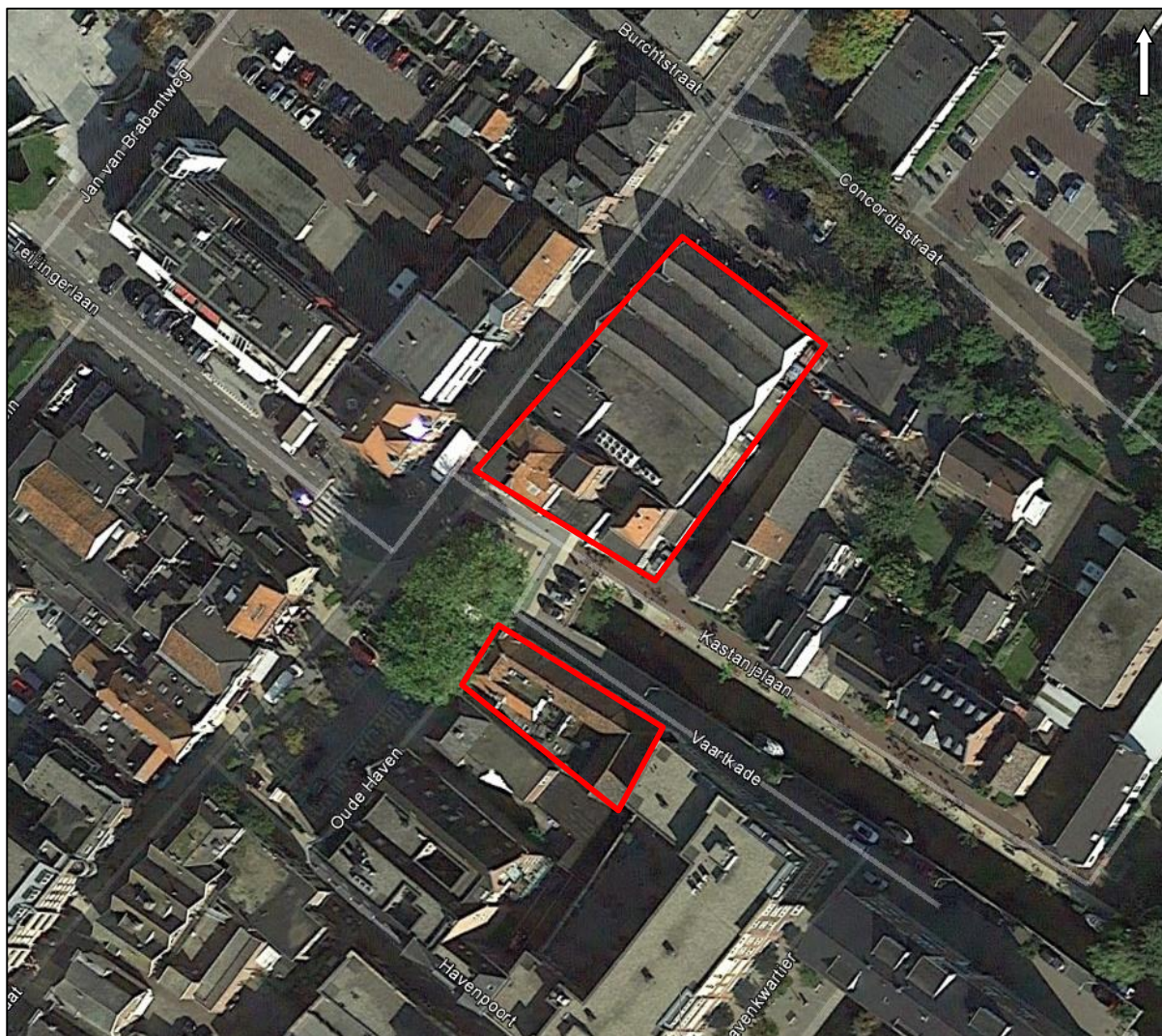
Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar bijlage 4. Afkortingen en enkele vaktermen worden achterin dit rapport uitgelegd (zie lijst van afkortingen en begrippen).

1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied

De ligging van het (her) in te richten gebied, ofwel het plangebied, is weergegeven in Bijlage 1. Het plangebied bestaat uit twee deelgebieden aan weerszijden van de Sassenheimse Vaart. Het noordelijke deelgebied (Hoofdstraat 284) heeft een oppervlakte van ongeveer 2200 m² (BVO, met 1.700 m² GO) en wordt begrensd door de Hoofdstraat in het noordwesten, een parkeerplaats aan de Concordiastraat in het noordoosten, bebouwing aan de Kastanjelaan in het zuidoosten en de Kastanjelaan in het zuidwesten. Het zuidelijke deelgebied (Oude Haven 13) heeft een oppervlakte van ongeveer 500 m² en wordt begrensd door de Oude Haven in het noordwesten, de Vaartkade in het noordoosten en omliggende bebouwing aan de andere zijdes.

De exacte ligging en contouren van de deelgebieden zijn nader weergegeven in Bijlage 3 en Figuur 1. De NAP-hoogte van de deelgebieden is niet te bepalen omdat deze volledig bebouwd zijn. De omliggende straten liggen op een niveau van ongeveer 0,1 m +NAP.

Om tot een gespecificeerde verwachting voor het plangebied te komen, is niet alleen gekeken naar bekende gegevens over het plangebied zelf maar ook naar de omgeving. Voor het totale onderzochte gebied, oftewel het onderzoeksgebied, is als begrenzing een straal van 200 m rondom het plangebied gekozen. De straal van 200 m is dusdanig gekozen dat meerdere onderzoeken die zijn uitgevoerd op de direct omliggende strandwal en strandvlakte, alsmede in het historische centrum van Sassenheim, worden meegenomen.

Figuur 1: Het plangebied (rood omlijnd) op een luchtfoto uit 2013 (bron: Google Earth).

1.4. Werkwijze

Bij het bureauonderzoek zijn gegevens verzameld over bekende of verwachte archeologische en bouwhistorische waarden binnen het onderzoeksgebied. Er is gebruik gemaakt van informatie uit de onderstaande lijst. Deze gegevens zijn aangevuld met relevante informatie uit beschikbare achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst).

Archeologie en bouwhistorie

- Verwachtingskaart van de gemeente Teylingen
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie Zuid-Holland
- Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

Bodemkaarten, geomorfologische kaarten en hoogtekarten

- Bodemkaart 30 's-Gravenhage (Stichting voor Bodemkartering 1982)
- Geomorfologische kaart 30 (DLO-Staring Centrum / Rijks Geologische Dienst 1994)
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (www.ahn.nl/viewer)

Historische kaarten

Aanvullende historische informatie is verkregen uit via watwaswaar.nl beschikbaar historisch kaartmateriaal, waaronder:

- Hoogheemraadschap van Rijnland (1615)
- Dou (1697)
- Minuutplan (begin 19^e eeuw)

Archieven

Overige informatie

Voor informatie omtrent bodemsaneringen en ontgrondingenvergunningen is het Bodemloket (www.bodemloket.nl) geraadpleegd. Deze gegevens zijn aangevuld met informatie uit onderzoeksrapporten en achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst).

2. Geomorfologie en bodem

2.1. Ontstaansgeschiedenis landschap

Het plangebied is gelegen in het Hollands duingebied (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek 2002). Dit duingebied bestaat uit het huidige strand, alle strandwallen, -vlakten en de duinen die aan de oostzijde van het strand in Noord- en Zuid-Holland voorkomen (Berendsen 2005). Aan de zeezijde komen de buitenduinen voor, die ook wel de jonge duinen worden genoemd. Verder landinwaarts liggen de lagere en minder reliëfrijke oude duinen.

Het duingebied is ontstaan toen de zeespiegel begon te stijgen in het begin van het Holoceen (circa 10.000 jaar geleden). Tijdens een periode van relatief snelle zeespiegelstijging die tot circa 5.000 jaar geleden duurde, bestond de kust van Nederland uit een uitgebreid waddegebied dat gedeeltelijk afgeschermd werd van de open zee door een reeks zandbanken en -platen. Deze banken en platen werden als gevolg van de alsmat stijgende zeespiegel geleidelijk geërodeerd en steeds verder naar het oosten verplaatst.

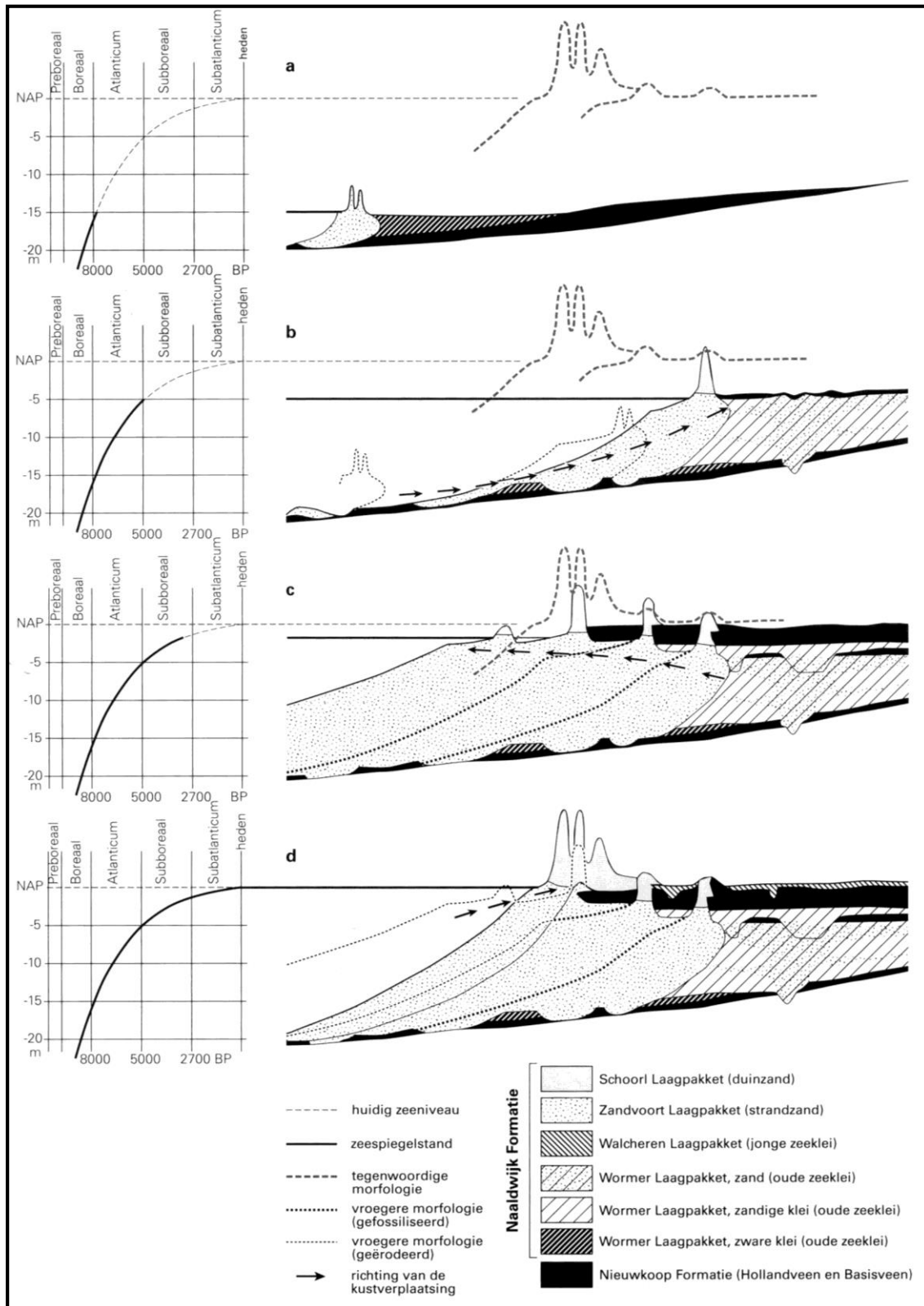
Vanaf 5.000 jaar geleden nam de stijging van de zeespiegelstand sterk af en kwam de oostwaartse verplaatsing van de zandbanken en -platen tot stilstand. Vanuit de Noordzee en de grote rivieren werden grote hoeveelheden zand aangevoerd, waardoor de gaten tussen de zandbanken en -platen geleidelijk verzandden en de reeks zandbanken aan elkaar groeide tot een strandwal. Achter de strandwallen vond grootschalige veenvorming plaats, waarbij het Hollandveen Laagpakket werd gevormd (de Mulder *et al.* 2003).

Tot ongeveer 2.500 jaar geleden bleef de grote aanvoer van zand in stand waardoor de kustlijn steeds verder westwaarts uitbreidde. Bij die uitbreiding werden afwisselend strandvlaktes en strandwallen gevormd. Strandvlaktes werden gevormd gedurende perioden (van tientallen tot honderden jaren) met gemiddeld een kleiner aantal of minder hevige stormen. Het strand werd langzaam breder en op de hogere delen die alleen tijdens springvloed en zware storm onder water stonden kon zich vegetatie (gras en struiken) vestigen en vormden zich kleine solitaire duinen.

In perioden met meer en/of hevigere stormen werd het door de zee aangevoerde zand boven de vloedlijn op het strand hoog opgeworpen in een rug, een strandwal. Deze strandwallen sloten de hogere delen van de strandvlaktes af voor overstromingen door de zee. Op de strandwallen kwam nauwelijks begroeiing voor waardoor de wind vrij spel had. Door verstuingen konden er bovenop de strandwallen (oude) duinen ontstaan (van der Valk 1996). Door de voortgaande zeespiegelstijging lagen de strandwallen in westelijke richting steeds hoger ten opzichte van het NAP. Ook het grondwaterniveau steeg als gevolg van de zeespiegelstijging, waardoor de strandvlaktes (de gebieden tussen de strandwallen) natter werden en er veenvorming kon optreden. In de nabijheid van de riviermonding van de Oude Rijn werd op de strandvlaktes bij hoge waterstanden van rivier of zee klei afgezet.

Vanaf ongeveer 2.000 jaar geleden nam de snelheid van de zeespiegelstijging nog verder af, werd er minder zand aangevoerd uit de Noordzee en werden verschillende riviermondingen inactief. Door golfwerking en in mindere mate het getij werden een deel van de strandwallen en de buiten de kustlijn uitstekende delta's van de Maas, Rijn en Oude Rijn geërodeerd. Het bij deze erosie vrijkomende zand werd door de wind opgeblazen in een brede zone met jonge duinen die voor een groot deel de oudere strandwallen en strandvlaktes bedekken. Ook op de strandvlaktes achter de duinen werd zand afgezet door de wind. Tevens oefende de mens invloed uit op het gebied door zand op te brengen ter verbetering van de bodemopbouw voor gebruik als akkerland of bollenland.

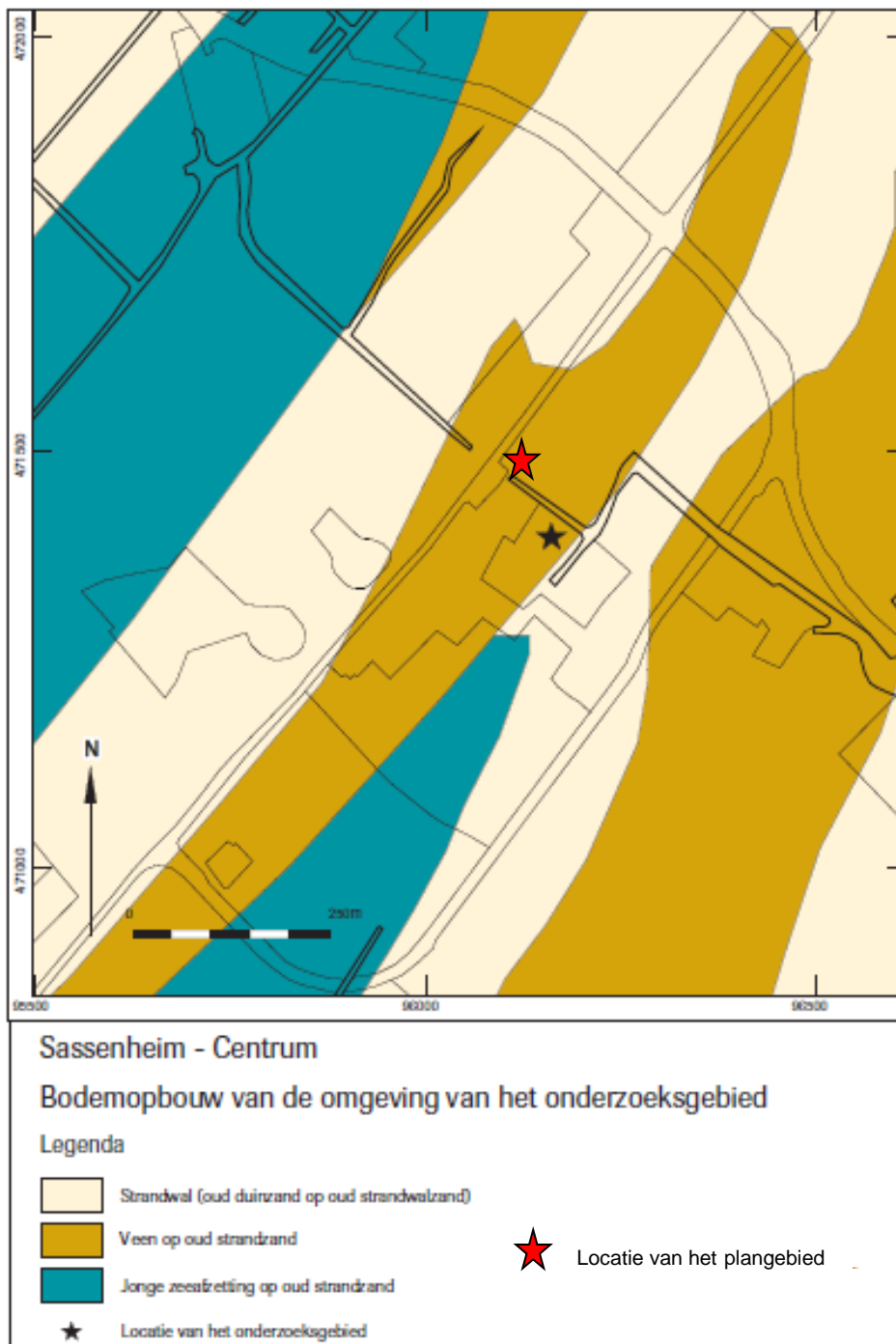

Figuur 2: Verband tussen de zeespiegelstijging en de vorming en ligging van strandwallen en duinen voor de Hollandse kust (Berendsen 2005). De verschillende geologische formaties in de figuur zijn terug te vinden in De Mulder et al. 2003.

2.2. Geomorfologie

Vanwege de ligging binnen de bebouwde kom staat het plangebied op de geomorfologische kaart als ongekarteerd gebied weergegeven. Tijdens eerder archeologisch onderzoek in de directe omgeving van het plangebied (paragraaf 3.1) is een kaart gemaakt van de bodemopbouw van het gebied (Figuur 3). Hieruit blijkt dat in het centrum van Sassenheim meerdere strandwallen vlak naast elkaar liggen. Tussen de strandwallen in liggen smalle strandvlaktes waarin veen voorkomt op oud strandzand. Het plangebied ligt op een dergelijke strandvlakte.

Figuur 3: Bodemopbouw van de omgeving van het onderzoeksgebied (bron: Meijlink / Spanjer 2004).

2.3. Bodem

Op de bodemkaart staat het plangebied aangegeven als ongekarteerd vanwege de ligging binnen de bebouwde kom. Ongeveer 50 m ten noordwesten van het plangebied is de bodem wel gekarteerd. Daar zijn kalkhoudende enkeerdgronden van matig fijn zand (kaartcode EZ50A) met grondwatertrap II* aanwezig. Deze gronden zijn ontstaan ten gevolge van het gebruik van de grond voor de bollenteelt. Gezien de historische bebouwing binnen het plangebied (zie hoofdstuk 3) en het ontbreken van aanwijzingen dat er in het plangebied bollenteelt heeft plaatsgevonden, is het niet waarschijnlijk dat deze bodemsoort in het plangebied voorkomt. De natuurlijke bodemopbouw van het plangebied zal bij bouw- en graafwerkzaamheden door de eeuwen heen verstoord zijn en er zal waarschijnlijk sprake zijn van een zogenaamde antropogene bodem. Een antropogene bodem in een stads/dorpskern bestaat meestal uit meerdere ophooglagen als gevolg van het meermalen vervangen van de gebouwen. In de meeste gevallen werd een gebouw gesloopt tot aan de funderingen en werd het sloopmateriaal gebruikt om het terrein te egaliseren en te verstevigen voor de bouw van nieuwe gebouwen. Oude funderingen werden vaak gebruikt bij de bouw van nieuwe gebouwen. Alleen bij de aanleg van nieuwe funderingen, kelders en of water- en beerputten werd er diep in de bodem gegraven en verdwenen de voormalige bewoningslagen. Pas vanaf de tweede helft van de 20^e eeuw is het gebruikelijk om alle oude funderingen en puinlagen uit een gebied te verwijderen alvorens nieuwe funderingen aan te brengen.

3. Archeologische en (bouw)historische informatie

3.1. Archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden

Binnen het plangebied zijn geen archeologische monumenten, vondstmeldingen of waarnemingen bekend. Het gebied is nog niet eerder archeologisch onderzocht. Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Teylingen heeft het plangebied een onbekend archeologische verwachting vanwege de ligging in bebouwd gebied. Op de landelijke verwachtingskaart (IKAW) heeft het plangebied een lage verwachting vanwege de ligging op de strandvlakte. Op de provinciale verwachtingskaart (CHS) heeft het plangebied om diezelfde reden een redelijke tot grote kans op sporen vanaf het Neolithicum.

Op de diverse archeologische verwachtingskaarten staat het plangebied aangegeven net buiten een terrein met een archeologische status. Het gaat om een niet-beschermd archeologisch monument dat op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) geregistreerd staat als een terrein van hoge waarde (Archis monumentnummer 15352). Het monument is vastgesteld aan de hand van de historische kaarten uit 1849 en 1859 en betreft dat deel van de dorpskern waar archeologische waarden kunnen worden aangetroffen. Binnen de historische dorpskern ligt een tweede monument, een terrein van zeer hoge archeologische waarde (Archis monumentnummer 4043). Dit is de Nederlands Hervormde kerk, daterende uit de Late Middeleeuwen. Buiten de kerk bevinden zich nog de fundamenten van een kerk uit de 12^e eeuw.

3.1.1. Onderzoeken in het kader van de vernieuwing van het centrum van Sassenheim

In het kader van de vernieuwing van het centrum van Sassenheim heeft direct ten zuiden van het plangebied een archeologisch bureau- en booronderzoek plaatsgevonden, waarbij ook het zuidelijke deelgebied aan de Oude Haven is onderzocht (onderzoeksmelding 10349; de Jager 1997). Er is toen vastgesteld dat de voorzijde van het pand was dieper dan 0,5 m –mv was gefundeerd of onderkelderd en dat daar geen nader archeologisch onderzoek noodzakelijk was. De rest van het deelgebied diende wel te worden onderzocht.

Het bureau- en booronderzoek voor het centrum heeft op een tweetal locaties geleid tot aanvullend onderzoek, namelijk ter plaatse van de parkeerplaats ten oosten van de N.H. kerk en langs de Kerklaan, circa 100-150 m ten zuiden van het plangebied. Bij de N.H. kerk zijn een booronderzoek en een proefputtenonderzoek uitgevoerd, bestaande uit vijf kleine proefputjes (onderzoeksmeldingen 10350 en 8194, waarneming 57092; Meijlink / Spanjer 2004). Drie van de vijf proefputjes lagen op de helling van de strandwal en bevatten enkel indicaties voor drie-steek-delven ten behoeve van de bollenteelt. In een vierde put, ook op de helling van de strandwal, werden twee mogelijke bewoninglagen aangetroffen, helaas zonder dateerbare vondsten. De vijfde put lag hoger op de strandwal en daarin werden wel veel antropogene sporen aangetroffen, toebehorende aan een 19^e-eeuws schoolgebouw en een laatmiddeleeuwse begraafplaats. Op een dieper niveau werd een vuile laag aangetroffen met daarin vondsten uit de 10e tot en met de 13e eeuw, alsmede enkele aardewerkfragmenten uit de Romeinse tijd. De Romeinse scherven zijn niet direct indicatie voor Romeinse bewoning in Sassenheim, maar wel in de omgeving.

Aan de Kerklaan is één proefsleuf aangelegd waarin resten zijn aangetroffen uit de Nieuwe tijd en de Late Middeleeuwen (onderzoeksmeldingen 10349 en 4151, waarneming 57090; Meijlink / Spanjer 2004). Uit de Nieuwe tijd stammen vele spitsporen die het gevolg zijn van drie-steek-delven. De spitsporen reikten niet tot in het archeologische niveau. In het archeologische niveau zijn de resten aangetroffen van het gebruik van het plangebied als weiland in de 16^e en 17^e eeuw. Tevens zijn sporen aangetroffen uit de Late Middeleeuwen. Het betreft waarschijnlijk een lichtgebouwde kleine constructie, bestaande uit een huisgreppel en vele paalsporen. Vondsten uit de huisgreppel lijken de constructie in de eerste helft van de 13^e eeuw te dateren.

Aan de overzijde van de Kerklaan, ongeveer 120 m ten zuidwesten van het plangebied, is archeologisch bureau- en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het kader van de herinrichting van het Boschplein (onderzoeksmeldingen 50121 en 51000, waarneming 434920; Moerman 2012, Moerman 2013). Vanuit het bureauonderzoek werden mogelijk resten van een uithof van de 13^e-eeuwse abdij Leeuwenhorst verwacht. Op basis van de in de proefsleuven aangetroffen sporen en vondsten bleek dat het plangebied sinds de tweede helft van de 13^e of het begin van de 14^e eeuw in gebruik was

geweest voor de land- of tuinbouw. Het relatief vochtige gebied werd ontwaterd door meerdere sloten en greppels, die mogelijk ook als perceelsscheidingen dienden. Incidenteel vond er veenwinning plaats. Er waren geen aanwijzingen dat het plangebied in het verleden ooit bebouwd was geweest. Tevens waren er geen aanwijzingen om de aangetroffen sporen en vondsten in het plangebied te associëren met de 13^e-eeuwse bewoning aan de overzijde van de Kerklaan of met de uithof van abdij Leeuwenhorst.

3.1.2. Overige onderzoeken

Direct aan de overzijde van de Hoofdstraat, ongeveer 20 m ten noordwesten van het plangebied, is een bureau- en booronderzoek uitgevoerd voor de tuin van nummer 271 (onderzoeksmelding 14915, Moerman / Wilbers 2005). Het plangebied lag op de overgang van de strandwal naar de strandvlakte en er werden geen indicatoren voor de aanwezigheid van archeologische resten aangetroffen. Verder naar het noordwesten, op 85 m afstand, is in drie boringen ter plaatse van de geplande nieuwbouw van Sassembourg een intact bodemprofiel aangetroffen (onderzoeksmelding 17002). Hoewel de kans op archeologische resten groot werd geacht, is er geen vervolgonderzoek uitgevoerd.

Bij een bureau- en booronderzoek ongeveer 45 m ten noorden van het plangebied, aan de Hoofdstraat 303, werden, ondanks de hoge verwachting voor de periode Neolithicum – Nieuwe tijd, geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen (onderzoeksmelding 8632).

Ongeveer 65 m ten zuidwesten van het plangebied is een archeologische begeleiding uitgevoerd bij nieuwbouw en de aanleg van een parkeerkelder aan de Hoofdstraat 245-251 (onderzoeksmelding 7637, waarneming 60404; Leijnse 2004), naar aanleiding van een bureau- en booronderzoek (onderzoeksmelding 8925). Er zijn een bakstenen beerput uit de 16^e-18^e eeuw en een waterput gemaakt van een houten ton uit de 17^e eeuw aangetroffen. Een intacte vegetatiehorizont in het strandwalzand leverde geen aanwijzingen op voor archeologische resten uit de steentijd. Aansluitend aan deze onderzoekslocatie en ongeveer 70 m ten westen van het plangebied is een bureau- en booronderzoek uitgevoerd op het Hortusplein (onderzoeksmelding 34918). Het plein bleek op een afgegraven strandwal te liggen en vervolgonderzoek was niet noodzakelijk.

Circa 80 m ten noorden van het plangebied heeft een archeologisch bureau- en booronderzoek plaatsgevonden in het kader van de nieuwbouw van de wijk Overteijlingen (onderzoeksmelding 6000). Deze wijk grenst aan de circa 500 m ten noordwesten van het plangebied gelegen Ruïne van Teylingen. Het onderzoek leverde geen indicatoren op voor archeologische vindplaatsen. Een groot deel van het plangebied was diep verstoord ten gevolge van de bollenteelt.

3.2. Historische en huidige situatie en mogelijke verstoringen

Het dorp Sassenheim wordt voor het eerst genoemd in de 9^e eeuw. De kerk stamt uit de 12^e eeuw. Op een kaart van het Hoogheemraadschap van Rijnland uit 1615 (Figuur 4) is te zien dat het dorp Sassenheim bestaat uit lintbebouwing aan weerszijden van de op de strandwal gelegen Hoofdstraat. De Westlaen, de huidige Teijlingerlaan vormde de verbinding tussen het dorp en het Slot Teylingen. Het Slot Teylingen stamt waarschijnlijk uit de 13^e eeuw maar het voorkomen van Teylingen ("Taglingi") in 10^e-eeuwse schriftelijke bronnen (kasteelteylingen.nl) maakt het mogelijk dat hier al langer sprake was van bewoning. Op basis van de datering van zowel dorp als slot is het aannemelijk dat de Teijlingerlaan en de Hoofdstraat minimaal uit de 13^e eeuw dateren en mogelijk 9^e-eeuws of nog veel ouder zijn.

Op de kaart uit 1615 is te zien dat in het plangebied geen bebouwing aanwezig was. Het zuidelijk deelgebied lag waarschijnlijk net ten noordoosten van de bebouwing aan de Hoofdstraat (de toenmalige Heerwech). Mogelijk is deze bebouwing deels gesloopt om plaats te maken voor de Oude Haven, die in 1615 nog niet was aangelegd maar wel staat aangegeven op een kaart van Dou uit 1697 (Figuur 5). Ook op deze kaart staat in het noordelijke deelgebied geen bebouwing. Het zuidelijke deelgebied was mogelijk wel al deels bebouwd.

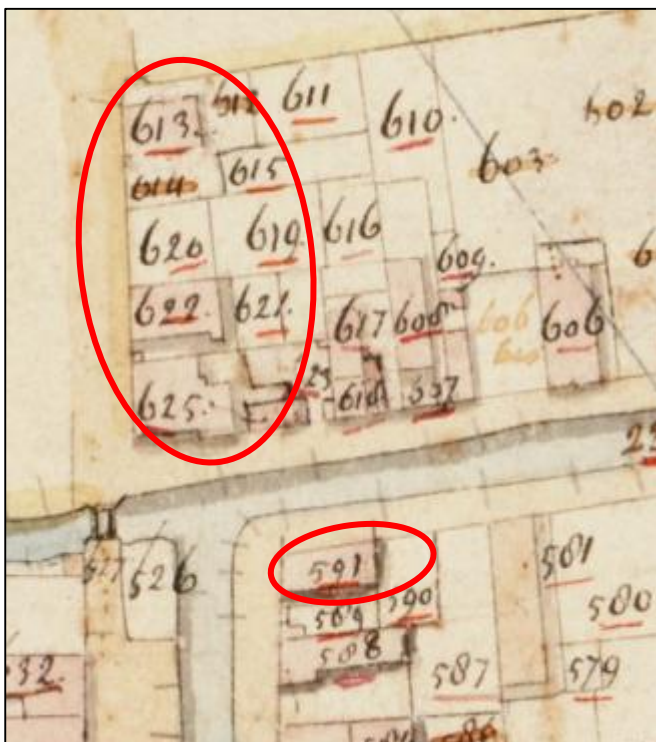
Kadastrale gegevens bij het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw (Figuur 6) geven aan dat in het zuidelijke deelgebied sprake was van een huis met een tuin. In het noordelijke deelgebied was sprake van huizen met tuinen en boomgaarden.

Figuur 4: Kaart van het Hoogheemraadschap Rijnland uit 1615 (bron: watwaswaar.nl).

Figuur 5: Kaart van Dou uit 1697 (bron: watwaswaar.nl).

Figuur 6: Uitsnede uit het minuutplan van begin 19e eeuw (bron: watwaswaar.nl).

Het pand aan de Oude Haven 13 in het zuidelijk deelgebied is gebouwd als woonhuis in 1880. Achter het woonhuis bevond zich een bollenschuur. Later was er achter de woning een graanmaalterij gevestigd en nog weer later een manden- en rotanmeubelmakerij (www.stichtingoudsassenheim.nl). Ten tijde van het onderzoek was het pand in gebruik als winkel/galerie.

De supermarkt op de Hoofdstraat 284 bestaat uit diverse panden die zijn samengevoegd. De meest noordelijke panden zijn gebouwd voor de vestiging van de supermarkt op deze locatie in 1974 (www.dirkvandenbroekhistorie.nl). Voorafgaand aan de komst van de supermarkt bevond zich hier een garagebedrijf (www.stichtingoudsassenheim.nl). De overige panden waren oorspronkelijk woonhuizen.

4. Conclusie en verwachtingsmodel

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied waarschijnlijk is gelegen in een strandvlakte. Er kunnen resten van bewoning, akkerbouw en beweiding voorkomen vanaf het ontstaan van de strandvlakte in het Neolithicum. Op basis van de ligging van het plangebied naast het kruispunt van twee minimaal middeleeuwse wegen is met name de kans op archeologische resten vanaf de Middeleeuwen groot. Archeologische resten worden verwacht vanaf het maaiveld tot in de top van het strandzand, onder eventuele veen- en ophooglagen. Eventuele archeologische resten kunnen bestaan uit kuilen en greppels met archeologische vondsten. Uit vroege periodes kunnen paalsporen en gebouwplattegronden worden aangetroffen. Vanaf de Middeleeuwen en met name vanaf de 17^e eeuw kunnen resten van bakstenen funderingen, muren en vloeren worden aangetroffen, of van beerputten of waterputten. Tevens kunnen resten van veenwinning worden aangetroffen, resten van akkerbouw in de vorm van bijvoorbeeld spitsporen en resten van beweiding in de vorm van bijvoorbeeld dobbes.

Bouw- en sloopactiviteiten, alsmede landbewerking uit eerder periodes, zullen hun invloed hebben gehad op de bodemopbouw in het plangebied. Het is niet bekend tot hoe diep deze bodemverstoringen reiken en in hoeverre eventuele archeologische lagen nog intact zijn. Aangezien bovendien de exacte diepte van de archeologische lagen vanwege de mogelijke aanwezigheid van veen- en ophooglagen niet bekend is, is ook niet bekend in hoeverre de funderingen onder de gebouwen voor verstoring hebben gezorgd.

5. Aanbevelingen

Aan de hand van het bureauonderzoek is geconstateerd dat er archeologische resten aanwezig kunnen zijn in het plangebied. Er wordt geadviseerd om in het plangebied vervolgonderzoek uit te laten voeren. Dit vervolgonderzoek kan het beste bestaan uit een verkennend booronderzoek, waarbij middels het zetten van enkele grondboringen wordt gecontroleerd in hoeverre de bodemopbouw nog intact is en op welke niveaus eventuele archeologische resten kunnen voorkomen.

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen dan wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een bureaustudie kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet gegarandeerd worden.

Geraadpleegde bronnen

- ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Zuid-Holland 1:25000*, Den Haag.
- Berendsen, H.J.A., 2005³ (1997): *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*, Assen.
- Centraal College van Deskundigen, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.3, Gouda.
- DLO-Staring Centrum / Rijks Geologische Dienst, 1994: *Geomorfologische kaart van Nederland, 1:50.000, blad 30 's-Gravenhage*, Wageningen / Haarlem.
- Jager, D.H. de, 1997: *Gemeente Sassenheim, dorpsvernieuwingsgebied Centrumplan Sassenheim; historisch en archeologisch onderzoek*, Amsterdam (RAAP-rapport 321).
- Leijnse, K., 2004: *Plangebied Hoofdstraat 245-251, gemeente Sassenheim; een archeologische begeleiding*, Amsterdam (RAAP-notitie 930).
- Meijlink, B. / M. Spanjer, 2004: *Archeologisch onderzoek in het centrum van Sassenheim. Proefsleuven rondom de Nederlands Hervormde kerk, Amersfoort* (ADC rapport 296).
- Moerman, S. / A. Wilbers, 2005: *Inventariserend veldonderzoek, verkennende fase: Hoofdstraat in Sassenheim, gemeente Sassenheim. CIS-code: 14915, Katwijk* (Becker & Van de Graaf rapport).
- Moerman, S., 2012: *Archeologisch bureauonderzoek: Hart van Sassenheim, Boschpein 2, Sassenheim, Gemeente Teylingen, Noordwijk* (B&G rapport 1337).
- Moerman, S., 2013: *Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven: Hart van Sassenheim, Boschplein 2, Sassenheim, gemeente Teylingen, Noordwijk* (IDDS Archeologie rapport 1453).
- Mulder, E.F.J. de/ M.C. Geluk/ I.L. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Groningen/Houten.
- Stichting voor Bodemkartering, 1982: *Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, blad 30 's-Gravenhage*, Wageningen.

Websites

- ahn.geodan.nl
- kasteelteylingen.nl
- watwaswaar.nl
- www.bodemloket.nl
- www.edugis.nl
- www.stichtingoudsassenheim.nl

Lijst van afkortingen en begrippen

Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
CHS	Cultuurhistorische Hoofdstructuur
GPS	Global Positioning System
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
eerdgrond	grond met een humushoudende minerale bovengrond van meer dan 50 cm, ontstaan door invloed van de mens, vaak gaat het om een esdek
esdek	dikke humeuze laag ontstaan door eeuwenlange bemesting; beschermt de oorspronkelijke bodem tegen ploegen en andere verstoringen
kwelder	zie <i>schor</i>
Hollandveen	Holocene formatie, ontstaan tussen 3500 en 1500 voor Chr.
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humuus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
leem	samenstelling van meer dan 50% silt, minder dan 50% zand en minder dan 25% klei
podzol	goed ontwikkelde bodem in gebieden met veel neerslag
schor	zandgrond in een getijdenwater; staat alleen onder water bij zeer hoog tij, begroeid; kwelder
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
slak	steenachtig afval van metaal- of aardewerkproductie
slik	zandgrond in een getijdenwater; staat onder water bij vloed en valt droog bij eb, onbegroeid; wad
strandvlakte	groot vlak zandig gebied tussen twee strandwallen
strandwal	langs de kust gevormde langgerekte zandrug die uitsteekt boven het gemiddelde hoogwaterniveau; geeft in Nederland de oude ligging van de kustlijn weer
vaaggrond	grond zonder duidelijke tekenen van bodemvorming
zavel	grondsoort die tussen 8 en 25% klei (deeltjes kleiner dan 0,002 mm) bevat

Bijlage 1: Topografische kaart

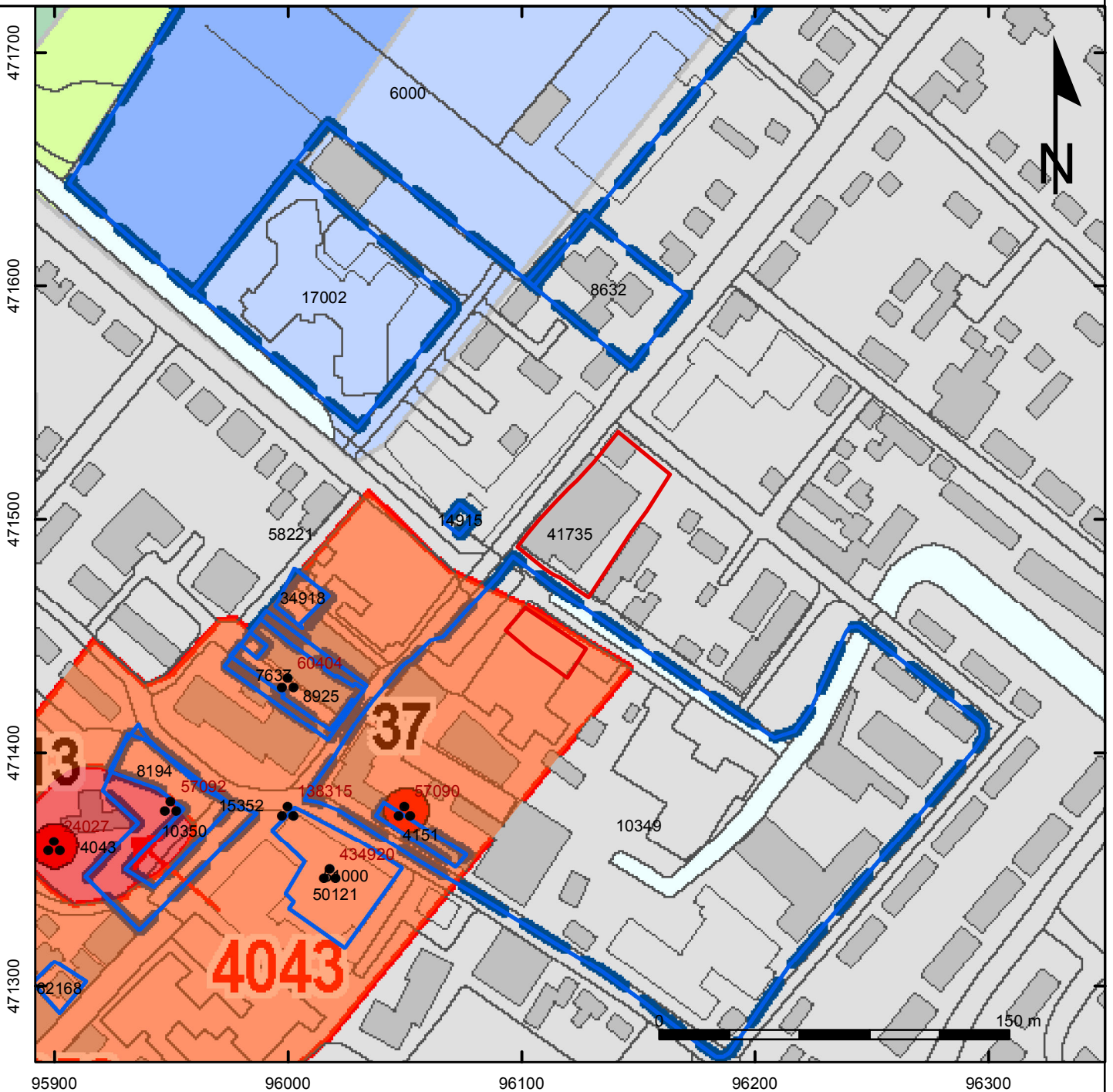

Legenda

 plangebied

Bijlage 2: Archis-informatie

Legenda

- plangebied
- Waarnemingen
- Onderzoeksmeldingen

Achtergrond:
Archeologische Beleidskaart
gemeente Teylingen

Monumenten

WAARDE

- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

Bijlage 3: Overzicht plangebied

Legenda

 plangebied

Bijlage 4: Periodentabel

